

Н. Ю. Лега

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто організаційно-економічні відносини між суб'єктами соціально-економічної системи регіону в процесі формування його конкурентоспроможності і фактори, які впливають на підвищення інвестиційної привабливості регіону в умовах децентралізації.

В сучасних умовах регіони стають суб'єктами конкуренції, які по-різному використовують свій потенціал. Залежно від ефективності цього використання вони володіють різною здатністю відкривати, використовувати і утримувати конкурентні переваги. Все це приводить до необхідності розвитку систем оцінювання, аналізу і управління конкурентоспроможністю регіонів, з одного боку, та актуалізує проблеми виведення ключових факторів підвищення конкурентоспроможності в умовах обмеженості конкурентних ресурсів, з другого боку.

Ключові слова: децентралізація, економічна спеціалізація регіону, регіональне управління, конкурентоспроможність, залучення інвестицій, економічне зростання, стратегія економічного розвитку, інвестиційна привабливість регіону.

В умовах децентралізації економіки України, тобто передачі повноважень у різних сферах діяльності на рівень регіонів, різко зросла їх економічна самостійність і повноваження в сфері життєзабезпечення населення. Складовою частиною цієї тенденції стало підвищення відповідальності суб'єкта регіонального управління за ефективність соціально-економічного функціонування території. Зазначена тенденція ставить суб'єкт регіонального управління перед необхідністю розробки стратегії економічного зростання, важливим елементом якої виступає підвищення конкурентоспроможності господарського комплексу регіону.

У сучасних умовах регіони стають суб'єктами конкуренції, які по-різному використовують свій потенціал. Залежно від ефективності цього використання вони володіють різною здатністю відкривати, використовувати і утримувати конкурентні переваги. Все це приводить до необхідності розвитку систем оцінювання, аналізу і управління конкурентоспроможністю регіонів, з одного боку, та актуалізує проблеми виведення ключових факторів підвищення конкурентоспроможності в умовах обмеженості конкурентних ресурсів, з другого боку.

Постановка проблеми. У зв'язку з цим важливою проблемою стає вибір сфер найбільш вигідного вкладання капіталу. Все це потребує ретельного вивчення і обліку як загальноекономічних факторів, які визначають функціонування цих сфер, так і специфічних особливостей здійснення в них конкретних інвестиційних проєктів. Тому виникає необхідність в узагальненні накопиченого вітчизняного досвіду у розробці стратегії інвестування, дослідженні можливостей адаптації західного інструментарію інвестиційних стратегій до реалій української економіки і розвитку на цьому підґрунті сучасних методичних підходів до визначення пріоритетних напрямків інвестиційної політики регіону.

Незважаючи на гостру практичну актуальність викладених проблем, дослідження конкурентоспроможності регіонів є відносно новим об'єктом вивчення. Це пов'язано з тим, що в нашій країні до початку процесів лібералізації регіон не виступав як самостійний суб'єкт господарювання, а аналізувався в основному з ресурсно-виробничого боку (визначення показників ефективності капіталовкладень тощо). В період реформування почало проводитися вивчення інвестиційної ситуації, яка склалася в регіонах, на базі спочатку закордонних, а потім вітчизняних методик з метою порівняльного аналізу інвестиційної привабливості регіонів.

Однак питання вивчення факторів конкурентоспроможності регіонів не отримали достатнього розвитку.

Теорії конкуренції регіонів, яка була б аналогічною теорії конкуренції фірм, поки що не існує, не виділені й основні фактори, які визначають конкурентоспроможність того чи іншого регіону. Тому необхідна розробка проблеми конкурентоспроможності регіонів щонайменше в двох площинах: як категорії інвестиційної проблематики так і категорії «регіонознавства», що обумовлює актуальність вибраного напрямку дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні аспекти проблеми інвестування тією чи іншою мірою висвітлюються в роботах багатьох відомих вчених-економістів. На початкових етапах становлення теорії інвестицій великий внесок у науку зробили Р. Барр, К. Вікселль, М. Міллер, Ф. Модільяні, Г. Марковіц, А. Маршалл, Ф. Найт, В. Репке, Д. Рікардо, Дж. Сміт, І. Фішер та інші.

Розробка інвестиційної проблематики у вітчизняній економічній науці на початку була пов'язана з питаннями оцінювання ефективності капітальних вкладень. На сучасному етапі, з переходом до ринкової економіки, виникла необхідність переглянути ряд традиційних підходів до аналізу інвестицій, в зв'язку з чим отримали розвиток дослідження інвестиційної привабливості регіонів. В цьому напрямку є достатня кількість як зарубіжних, так і вітчизняних методик. На часі питаннями вивчення інвестиційної проблематики займаються дуже багато вітчизняних вчених, таких як М. Бутко, О. Акименко, С. Зеленський, І. Заблодська, О. Шаповалова, Т. Кулініч, С. Герасименко, Г. Харламова та багато інших. Потрібно зазначити, що в усіх цих дослідженнях так чи інакше вчені намагаються розрахувати інтегральний показник оцінки інвестиційного аспекту соціально-економічного розвитку регіону. Однак різноманіття та багатоплановість якісних підходів призвели до виникнення протиріч з приводу понятійного апарату та розроблених методик, що обумовлює необхідність подальшої роботи з визначення системи аналізу і оцінки інвестиційного клімату, інвестиційної привабливості та інвестиційного потенціалу регіону.

Постановка завдання: аналіз інвестиційної привабливості регіону як важливого фактора підвищення його конкурентоспроможності. Для цього у процесі дослідження потрібно: систематизувати підходи до вивчення поняття «регіон» як економічної системи з метою пріоритетного інвестування прогресивних структурних зрушень; виділити основні фактори, які впливають на конкурентоспроможність регіонів.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічні відносини між суб'єктами соціально-економічної системи регіону в процесі формування його конкурентоспроможності.

Предметом дослідження є фактори, які впливають на підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Виклад основного матеріалу. В умовах децентралізації економіки регіон як економічна система має можливість самостійно напрацьовувати і реалізовувати стратегію, яка націлена на підвищення конкурентоспроможності шляхом підвищення своєї інвестиційної привабливості на основі напрацювання пріоритетних напрямків інвестиційної політики.

Процеси глобалізації та регіоналізації на часі привели до зміни ролі регіонів у господарському комплексі країни і тому до зміни сутнісного поняття «регіон». Як регіон слід розглядати виділену у процесі суспільного (територіального) поділу праці частину території країни, яка має можливість здійснювати господарську діяльність, характеризується комплексністю та цілісністю господарства; економічною спеціалізацією, спільною і специфічною відносно інших територій характеристикою виробничого процесу; наявністю органів управління, які забезпечують розв'язання регіональних задач і є уповноваженими за розподіл доходів, отриманих від господарської діяльності.

Методика оцінювання інвестиційної привабливості регіону включає облік наступних складових показників інвестиційного потенціалу і показників інвестиційного клімату. Оцінка інвестиційного потенціалу включає інвестиційні ресурси (фінансовий і фондовий потенціал, трудові ресурси тощо) та інфраструктуру інвестиційної діяльності (банки, біржі, страхові компанії). Інвестиційний клімат визначається наявністю некомерційних інвестиційних ризиків та інституціональним середовищем, до якого потрібно віднести формальні правила і неформальні обмеження інвестиційної діяльності.

Територія України є неоднорідною за природними умовами і ресурсами, чисельністю і складом населення, історико-географічними умовами освоєння, рівнем і структурою розвитку господарства. Все це є передумовою її поділу на економічні (чи соціально-економічні) райони. Такі райони являють собою великі за площею, населенням та господарським потенціалом соціально-економічні комплекси, які формуються у межах кількох суміжних адміністративних областей.

Протягом всього періоду незалежності України багато українських вчених пропонувало різні варіанти районування території України, але, на думку автора, найбільш вдало впоралися із цим завданням П. О. Масляк та П. Г. Шищенко, вчені Київського університету імені Тараса Шевченка, які у 1996 р. запропонували так розподілити територію України на дев'ять районів:

1. Столичний (Київська, Чернігівська, Житомирська обл.),
2. Північно-Східний (Харківська, Полтавська, Сумська обл.),

3. Донецький (Донецька, Луганська обл.),
4. Придніпровський (Запорізька, Дніпропетровська обл.),
5. Центральний (Кропивницька, Черкаська обл.),
6. Подільський (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська обл.),
7. Карпатський (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька обл.),
8. Північно-Західний (Волинська, Рівненська обл.),
9. Причорноморський (Одеська, Миколаївська, Херсонська обл., Автономна Республіка Крим).

Донецький район є індустріально найпотужнішим районом України (до початку проведення військової спецоперації) з переважним розвитком важкої промисловості; Придніпровський, Північно-Східний і Столичний – високоіндустріальні й водночас агропромислові райони з потужним науково-технічним потенціалом. Центральний, Подільський і Північно-Західний райони мають переважно агропромислову спеціалізацію, а для Карпатського і Причорноморського районів характерним є промислово-аграрний і туристично-рекреаційний напрями розвитку. Причорноморський район, крім цього, має найбільш розвинуте портово-морське господарство в Україні [1].

Описані вище соціально-економічні райони не мають органів управління, але вони можуть ефективно взаємодіяти між собою завдяки програмам науково-технічного прогресу, так званим цільовим програмам розвитку.

Вивчення інвестиційного клімату Центрального регіону (Черкаська та Кропивницька області), показує, що цей регіон є високоіндустріальним і водночас агропромисловим з потужним науково-технічним потенціалом. Проте є також наявність неформальних обмежень, які впливають на характер управління: надмірна бюрократизація чиновницького апарату, нестача кваліфікованих кадрів в органах управління; відсутність чітких механізмів реалізації законів; недостатність фінансування для реалізації прийнятих програм підтримки, недостатня розвиненість та погана якість транспортної інфраструктури. Ці фактори значною мірою знижують інвестиційну привабливість регіону, а також його конкурентоспроможність, що відображається в низькому рівні розвитку регіональних бізнес-структур.

Для підвищення конкурентоспроможності Центрального регіону перспективними галузями інвестиційної підтримки мають стати: харчова промисловість, машинобудування, автомобілебудування, металообробка. При цьому пріоритетним напрямком має бути харчова промисловість, яка дозволить стимулювати зростання сільськогосподарського виробництва регіону та гарантувати його продовольчу безпеку.

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні методологічного і теоретичного інструментарію здійснення прогресивних структурних зрушень в економіці регіону, який дасть змогу активізувати інноваційні фактори інвестиційної привабливості.

У ході наукових досліджень отримано наступні результати:

- Уточнено теоретичне визначення поняття «регіон», суттєвим змістом якого є здатність адміністративно-господарської одиниці до самостійної ефективної господарської діяльності в ринкових умовах.
- Уточнено методику оцінювання інвестиційної привабливості регіону, яка являє собою комплекс показників: «інвестиційний потенціал», «інвестиційний клімат», «інвестиційні некомерційні ризики», «інституційне середовище діяльності».
- Запропоновано методику визначення фінансового інвестиційного потенціалу, яка включає знаходження реального фінансового потенціалу населення і підприємств та виконаний його розрахунок на матеріалах Центрального регіону.

В спеціальній літературі даються різноманітні тлумачення поняття «регіон» залежно від мети дослідження і ознак, на основі яких виділяються регіони. Однак всі ці поняття регіону можна об'єднати, виділивши в їх розумінні два підходи: 1) регіон як територія; 2) регіон як соціальна конструкція [2].

Під час розгляду регіону як соціальної конструкції межі регіону дуже розмиті і національна економіка може бути розділена на регіони багатьма різними способами, залежно від ознак.

Для мети нашого дослідження важливо виділення регіонів, з одного боку, як підсистеми національної економіки, які є частиною більш складної системи – національної економіки в цілому і які мають адміністративно-територіальні межі, а з другого, – як об'єктів національної економіки, що конкурують між собою.

«Трактування регіону як соціальної конструкції дозволяє поглянути на регіон з іншої точки зору – як на активного суб'єкта господарювання. При такому підході територія являє собою одну з низки ознак в сукупності, характеристик соціальної конструкції, яка названа регіоном, і кордони якої обумовлюються дослідницьким завданням» [3, с. 16].

Саме такий підхід до трактування категорії «регіон» відповідає сучасним реаліям і цілям нашого дослідження. Нині відбувається зміна ролі регіонів не тільки в українській, а й у світовій економіці. Сучасні процеси глобалізації призводять до того, що не тільки країни, а й регіони стають суб'єктами конкуренції. Як зазначив Б. Хеттне, «Події на внутрішньодержавному рівні, регіональному рівні дали поштовх нинішнім процесам регіоналізації» [4, с. 16–19]. Причому, в перспективі в цих процесах буде зростати не тільки роль регіонів, але й муніципальних утворень, тому що «Глобалізований світ – це світ міст і навколишніх їх територій» [5, с. 5–7]. Для того щоб Україна могла претендувати на гідне місце в світовій економіці, саме регіонам належить відіграти роль локомотиву у вирішенні завдання підвищення конкурентоспроможності країни. Це пов'язано з низкою факторів.

Одним із них є те, що регіон починає виступати вузловим простором, де стикається територіальна політика держави, регіону та великого капіталу, причому центральне місце в ній займає ринок стратегічних інвестицій. Інший фактор – це те, що формування ринкових ніш великих корпорацій може здійснюватися тільки при опорі на інтегровані регіональні ринки. І, по-третє, «все яснішою стає необхідність надання пріоритетного значення територіальному аспекту галузевого розвитку. Такий підхід обумовлює перетворення регіонів в статусних, поряд з державною владою і великим капіталом, учасників глобалізаційних процесів» [6, с. 52]. Регіон країни в сучасних умовах є економічним суб'єктом, який може вести самостійну економічну політику, застосовувати ряд економічних інструментів для поліпшення своїх конкурентних позицій, виходити на світовий ринок як учасник світових конкурентних процесів. Регіон як економічний суб'єкт повинен володіти можливостями здійснення господарської діяльності, тобто майном, що дає змогу отримання доходів від провадження господарської діяльності, повноваження з приводу одержуваних доходів.

Таким чином, для цілей нашого дослідження можна визначити поняття «регіон» так: як регіон слід розглядати виділену в процесі суспільного (територіального) поділу праці частину території країни, яка володіє об'єктивними можливостями здійснення господарської діяльності; характеризується комплексністю і цілісністю господарства; економічною спеціалізацією; спільністю і специфічним відносно інших територій характером виробничого процесу; наявністю органів управління, що забезпечують вирішення поставлених перед регіоном завдань і повноважними за розпорядженням одержуваними доходами від провадження господарської діяльності. Останнє є особливо важливим, тому що далеко не кожне територіальне утворення може бути оголошено економічним регіоном. Як регіон повинні виділятися тільки ті економічні суб'єкти, які володіють потенціалом, достатнім для самостійної господарської діяльності в умовах ринку.

Основні висновки з досліджень М. Портера полягали в наступному:

- Національне процвітання не успадковується, а створюється.
- Макроекономічна стабільність є необхідною, але не є достатньою умовою для національного процвітання.
- Основа конкурентоспроможності країни лежить на регіональному рівні.
- Конкурентоспроможність країн і регіонів визначається не стільки набором факторів, скільки ефективністю їх використання.
- Рівень добробуту і економічного зростання окремих територій залежить від наявності на них територіальних центрів економічного розвитку (кластерів) [7].

У дослідженнях міжнародної конкурентоспроможності виділяють щорічні доповіді Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) «The Global Competitiveness Report». Автори доповідей для кожної країни розробляють зведений індекс конкурентоспроможності, при цьому виділяють такі основні фактори конкурентоспроможності:

- «відкритість» (13 індикаторів);
- «державна» (22 індикатори);
- «фінанси» (24 індикатори);
- «інфраструктура» (16 індикаторів);
- «технологія» (23 індикатори);
- «управління» (23 індикатори);

- «праця» (17 індикаторів);
- «інститути» (23 індикатори) [8, с. 96–98].

На нашу думку, при виділенні факторів конкурентоспроможності авторам цих доповідей необхідно доповнити цей список фактором природно-ресурсного потенціалу.

Світовий банк при оцінюванні конкурентоспроможності економіки країн за 330 критеріями виділяє такі сім основних факторів:

- сукупна міць країни (економічний потенціал);
- інтернаціоналізація (ступінь участі в міжнародній торгівлі та інвестиційних потоках);
- уряд (стимулююча роль держави);
- фінанси (функціонування ринку капіталів і якість фінансових послуг);
- інфраструктура (відповідність ресурсів базовим потребам бізнесу);
- наука і технологія (потенціал і результативність НДДКР);
- люди (чисельність і якість трудових ресурсів) [9].

Експерти міжнародної організації «Всесвітній економічний форум» виділяють вісім агрегованих факторів конкурентоспроможності економіки країни, оцінка кожного з яких включає ряд індексних показників. Це:

- внутрішній економічний потенціал;
- зовнішньоекономічні зв'язки;
- державне регулювання;
- кредитно-фінансова система;
- інфраструктура;
- система управління (менеджменту);
- науково-технічний потенціал;
- трудові ресурси [10].

Аналізуючи роботи зарубіжних вчених, А. І. Гаврілов розглядає поділ чинників конкурентоспроможності на «м'які» та «жорсткі». Під «жорсткими» розуміють кількісно вимірювані фактори:

- орієнтовані на виробничі ресурси (земля, робоча сила, капітал);
- орієнтовані на виробництво і збут продукції (близькість партнерів по кооперації, інфраструктура, структура населення і споживання);

- встановлені державою (податки, система господарювання, субсидії і програми підтримки).

Як «м'які» фактори виділяють наступні:

- стабільність політичної ситуації;
- стабільність суспільного клімату;
- кваліфікацію зайнятих за наймом;
- регіональну структуру економіки і окремих підприємств;
- якість системи освіти і професійної підготовки кадрів;
- оснащення регіону вузами, технологічними центрами, дослідницькими організаціями;
- наявність факторів, орієнтованих на виробництво послуг (економічний і податковий консалтинг, реклама, маркетинг);
- відношення до економіки основних дійових осіб регіону (підприємств та спілок підприємців, що працюють за наймом і профспілок, комунальних і регіональних адміністрацій, політиків);
- відношення до економіки основних дійових осіб регіону (підприємств та спілок підприємців, що працюють за наймом і профспілок, комунальних і регіональних адміністрацій, політиків);
- якість життя в регіоні (якість житла, екологічна ситуація, культурні та рекреаційні можливості і т. д.).

При цьому А. І. Гаврілов підкреслює, що взаємозв'язок і вплив «жорстких» і «м'яких» факторів постійно змінюються, і сучасною тенденцією є зниження значення «жорстких» факторів і посилення впливу «м'яких».

Автори монографії «Конкурентоспроможність регіонів: теоретико-прикладні аспекти» пропонують в основу виділення основних факторів конкурентоспроможності покласти принцип унікальності (обмеженості) ресурсів: «... ключові фактори, що зумовлюють розвиток економіки на основі принципу рідкості, одночасно є і факторами конкурентоспроможності, в тому числі і для регіонів як суб'єктів економіки» [11, с. 184]. При цьому в цій монографії як ключові фактори конкурентоспроможності пропонуються наступні: ресурсні, інвестиційні, інфраструктурні,

інноваційні та інформаційні. «За рахунок впливу кожної групи факторів виникають адекватні конкретні конкурентні переваги або привабливість регіону – ресурсна, інвестиційна, інноваційна, інформаційна» [11, с. 185].

Деякі автори ототожнюють фактори і показники конкурентоспроможності. Проводячи відмінності між факторами конкурентоспроможності країни, галузі, регіону, продукту і підприємства, до факторів конкурентоспроможності регіону відносять: співвідношення доходів і витрат; кількість конкурентоспроможних в Україні і на світовому ринку продуктів; кількість і прибуток прибуткових підприємств; динаміку інвестицій в регіон [12]. На нашу думку, фактори і показники конкурентоспроможності не є ідентичними. Показники – це різні індикатори розвитку фактора.

Висновки. Отже, в основу розробки ефективної стратегії підвищення конкурентоспроможності регіону та його гармонійного розвитку мають бути закладені такі фундаментальні принципи (цілі):

1. Правильне визначення, тобто визначення з урахуванням змін (економічних, соціальних, політичних тощо), що відбулися з початку незалежності країни, економічної та інноваційної спеціалізації регіону, що дасть змогу якомога ефективніше використовувати наявні природні та економічні ресурси.

2. Збільшення обсягів залучення інвестицій, у тому числі прямих іноземних інвестицій, що відповідно прискорить розбудову та економічне зростання, а звідси і рівень життя населення регіону.

3. Постійне підвищення рівня та якості інфраструктури галузей господарства, які мають постійно зростати.

4. Ефективне використання природних ресурсів, яке гарантуватиме високий рівень виробництва на території регіону, а також участь України у світовій торгівлі саме як виробника готової продукції, а не сировинного придатку для використання іншими країнами.

Нині відбувається зміна ролі регіонів не тільки в українській, а й у світовій економіці. Сучасні процеси глобалізації призводять до того, що не тільки країни, а й регіони стають суб'єктами конкуренції. Це пов'язано з рядом факторів: по-перше, в процесі децентралізації регіон починає виступати вузловим простором, де стикається територіальна політика держави, регіону і великого капіталу, причому центральне місце в ній займає ринок стратегічних інвестицій. По-друге, формування ринкових ніш великих корпорацій може здійснюватися тільки при опорі на інтегровані регіональні ринки. По-третє, простежується необхідність надання пріоритетного значення територіальному аспекту галузевого розвитку, що обумовлює перетворення регіонів у статусні, поряд з державною владою і великим капіталом. На часі ще не визначено остаточний склад факторів конкурентоспроможності регіонів, перетворення регіональних економік на основі унікальних, нових сфер діяльності, що ґрунтуються на знаннях, більше того, у міру розвитку Стратегії смарт-спеціалізації регіонів Євросоюзу наявні фактори будуть доповнюватися новими, а деякі, вже застарілі, – втрачати своє значення.

Список використаної літератури

1. Семяновський В. М. Система територіальної статистики та адміністративно-територіальний устрій. Європейський досвід для України. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2014. № 4. С. 39–53.
2. Конкурентоспособность регионов: теоретико-прикладные аспекты / Н. Я. Калужнова, Ж. А. Мингалева, Т. В. Калашникова и др.; под ред. проф., д.э.н. Ю. К. Перского, доц., к.э.н. Н. Я. Калужновой. Москва: ТЕИС, 2003.
3. Концепции социально-экономического развития Ставропольского края до 2006 года. Ставрополь, 2001.
4. Comparing regionalisms. Implication for global development / ed. by B. Hettne, A. Inotai and O. Sunkel. A UNU/WIDER Study. Palgrave, 2001. P. XVI, XIX.
5. Issenman A. M. Lost in Space? On the history, status, and future of regional science. *The Review of Regional Studies*. 1993. Vol. 23, № 1 (Summer). P. 5–6.
6. Евстигнеева Л., Евстигнеев Р. Субфедеральные аспекты глобализации. *Вопросы экономики*. 2003. № 5. С. 52–57.
7. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран / пер. с англ.; под ред. В. Д. Щетинина. Москва: Междунар. отношения, 1993. С. 896.
8. The Global Competitiveness Report 1999. World Economic Forum, Geneva, 1999. P. 96–98.
9. Доповідь Світового банку, 1999. URL: <http://www.Worldbank.org.ru>
10. Рожков К. Л. Процесс глобализации и национальная экономика: дис. ... д-ра экон. наук. Москва, 2000.

11. Беленький П. Ю., Шевченко-Марсель В. І., Другов О. О. Формування ринків України за кордоном: монографія / відп. ред. П. Ю. Беленький. Львів, 2006.
12. Конкурентоспособность продукции АПК в России. URL: <http://fc.org.ru/folder.2004-05-19.0024944502/document.2004-05-19.9847736547/view>
13. Котлер Ф. Основы маркетинга / пер.с англ. Санкт-Петербург: Литера плюс, 1994.

References

1. Semyanovsky, V. M. (2014). The system of territorial statistics and administrative-territorial structure. European experience for Ukraine. *Naukovyy visnyk Natsionalnoyi akademiyi statystyky, obliku ta audytu*, No. 4, pp. 39–53 [in Ukrainian].
2. Kalyuzhnova, N. Ya., Mingaleva, Zh. A., Kalashnikova, T. V. et al. (2003). Regional competitiveness: theoretical and applied aspects. In: Persky, Yu. K., Kalyuzhnova, N. Ya. (eds), Moscow: TEIS [in Russian].
3. Concepts of social and economic development of Stavropol territory until 2006 (2001). Stavropol [in Russian].
4. Hettne, B., Inotai, A. and Sunkel, O. (eds) (2001). Comparing regionalisms. Implication for global development. A UNU/WIDER Study, Palgrave, pp. XVI, XIX.
5. Issenman, A. M. (1993). Lost in space? On the history, status, and future of regional science. *The Review of Regional Studies*, Vol. 23, No. 1 (Summer), pp. 5–6.
6. Evstigneeva, L., Evstigneev, R. (2003). Subfederal aspects of globalization. *Voprosy ekonomiki*, No. 5, pp. 52–57 [in Russian].
7. Porter, M. (1993). International competition: Competitive advantages of countries. In: Schetinina V. D. (ed.), Moscow: International relationships, p. 896 [in Russian].
8. The Global Competitiveness Report (1999). World Economic Forum, Geneva, pp. 96–98.
9. The World Bank annual report (1999). Washington, D. C. URL: <http://www.Worldbank.org.ru>
10. Rozhkov, K. L. (2000). The process of globalization and the national economy: thesis for Dr. Sc. in Economy, Moscow [in Russian].
11. Belenky, P. Yu., Shevchenko-Marcel, V. I., Drugov, O. O. (2006). Formation of cross-border markets of Ukraine, Institute for Regional Studies, Lviv [in Ukrainian].
12. Competitiveness of agricultural production in Russia (2004). Financial and Economic Analytical Center website, available at: <http://fc.org.ru/folder.2004-05-19.0024944502/document.2004-05-19.9847736547/view>
13. Kotler, F. (1994). Marketing basics, transl. by Bobrova V. B., St. Petersburg: Litera plus [in Russian].

N. Yu. Lega

THE INCREASE OF COMPETITIVENESS OF REGIONS' ECONOMIC COMPLEX IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

The provision of balanced socio-economic development of the regions and the formation of inter-budgetary relations, with the aim of increasing the level of financial self-sufficiency by increasing fiscal decentralization is one of the important problems in the formation of local budgets.

In the absence of a financial resource, the problem of optimal redistribution of powers and budget funds between central and local authorities and local self-government requires a detailed analysis in the context of increasing the efficiency of the budget system.

In today's conditions, regions are becoming subjects of competition, which differently use their potential. Depending on the effectiveness of this use, they have a different ability to discover, use and maintain competitive advantage. All this leads to the need to develop systems for assessing, analyzing and managing the competitiveness of the regions, on the one hand, and actualizing the problems of identifying key factors for increasing competitiveness in the face of limited competitive resources, on the other hand.

Despite the acute practical relevance of the problems outlined, the research of the competitiveness of the regions is a relatively new subject of study. This is due to the fact that in our country before the beginning of liberalization processes, regions did not act as independent economic entities, but were analyzed mainly from the resource and production side (definition of indicators of capital efficiency, etc.). During the reform process, the investment situation in the regions has begun to be studied, based primarily on foreign, and then domestic methods for comparative analysis of investment attractiveness of the regions.

Organizational-economic relations between the subjects of socio-economic system of the region, in the process of forming its competitiveness are the object of research.

The factors that influence the increase of investment attractiveness of the region are the subject of research.

The territory of Ukraine is heterogeneous in terms of natural conditions and resources, population and structure of population, historical and geographical conditions of development, level and structure of economic development. All this is a prerequisite for its division into economic (or socio-economic) areas.

The specialization of districts is formed under the influence of various factors: natural (natural conditions and resources), social (population and economy needs, quantity and quality of labor, economic and financial potential, scientific and technical base), features of geographical location and historical development of the territory.

Keywords: *decentralization, regional economic specialization, regional management, competitiveness, attraction of investments, economic growth, strategy of economic development, regional investment attractiveness.*

Стаття надійшла до редакції 25.01.2019

DOI 10.24025/2306-4420.0.52.2019.160431

Лега Наталія Юрїївна, к.е.н., доцент, учений секретар університету, Черкаський державний технологічний університет; e-mail: n.lega@chdtu.edu.ua

ORCID ID 0000-0002-5537-2894

N. Yu. Lega, Ph.D. in Economics, associate professor, academic secretary of the university, Cherkasy State Technological University